

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА КОМПОНЕНТА ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Пюрко Владислав Євгенович,
магістр фізичної терапії та ерготерапії, асистент вчителя
Мелітопольської гімназії № 22
Мелітопольської міської ради Запорізької області
vlad.1994ak@gmail.com

Христовой Дмитро Юрійович,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
khristovoy.dima06@gmail.com

Стрімкий розвиток цифрових технологій у ХХІ столітті трансформував усі сфери суспільного життя, проте чи не найбільшого впливу зазнала освітня галузь [1]. В умовах глобальних викликів - від пандемій до геополітичних конфліктів - диджиталізація перестала бути лише додатковим інструментом і перетворилася на фундаментальну умову виживання та розвитку освітніх систем [2]. Особливого значення це набуває в контексті створення безпечного та інклюзивного середовища, де технології виступають містком, що нівелює фізичні, сенсорні чи соціальні бар'єри. У сучасному світі процеси цифрової трансформації охоплюють усі сфери суспільного життя, зокрема освіту.

Диджиталізація освіти виступає не лише як інструмент модернізації освітнього процесу, але й як важливий чинник забезпечення доступності, безпеки та інклюзивності освітнього середовища [3]. В умовах глобалізації, розвитку інформаційних технологій та соціальних викликів (зокрема, воєнних дій, пандемій, міграційних процесів) цифрові рішення стають ключовими для гарантування рівного доступу до якісної освіти для всіх категорій здобувачів [4].

Метою даного дослідження є аналіз ролі диджиталізації освіти у формуванні безпечного інклюзивного середовища, визначення її переваг, викликів та перспектив розвитку.

Диджиталізація освіти - це процес інтеграції цифрових технологій у всі аспекти освітньої діяльності, включаючи навчання, управління, комунікацію та оцінювання, яка передбачає використання онлайн-платформ, електронних ресурсів, дистанційних форм навчання, штучного інтелекту та інших інноваційних інструментів [5].

Інклюзивне освітнє середовище, у свою чергу, визначається як система умов, що забезпечує рівний доступ до освіти для всіх здобувачів, незалежно від їхніх фізичних, психічних, соціальних чи культурних особливостей. Безпечне інклюзивне середовище також передбачає психологічний комфорт, відсутність дискримінації, підтримку різноманітності та врахування індивідуальних потреб. У цьому контексті

диджиталізація виступає як інструмент, що дозволяє подолати бар'єри, які раніше обмежували доступ до освіти, зокрема географічні, фізичні та соціальні.

Однією з ключових переваг диджиталізації є розширення доступу до освітніх ресурсів. Онлайн-курси, електронні підручники, відеолекції та інтерактивні платформи дозволяють здобувачам освіти навчатися у зручний для них час і в будь-якому місці [6]. Для осіб з інвалідністю цифрові технології відкривають нові можливості. Наприклад: використання програм екранного озвучення для людей із порушеннями зору, субтитри та переклад жестовою мовою для осіб із порушеннями слуху, адаптивні інтерфейси для користувачів із моторними обмеженнями [7].

Крім того, дистанційне навчання є критично важливим у ситуаціях, коли фізичний доступ до освітніх закладів обмежений (наприклад, під час воєнних конфліктів або надзвичайних ситуацій) [8]. Отже, диджиталізація сприяє реалізації принципу рівності освітніх можливостей.

Безпека в освітньому середовищі має кілька вимірів: фізичний, психологічний та інформаційний. Диджиталізація освіти дозволяє посилити кожен із них. По-перше, цифрові платформи зменшують потребу у фізичній присутності, що є важливим у небезпечних умовах. По-друге, онлайн-середовище може бути налаштоване таким чином, щоб мінімізувати прояви булінгу та дискримінації завдяки модерації, анонімності та контролю взаємодій. Водночас важливим аспектом є кібербезпека. Освітні установи повинні забезпечувати захист персональних даних, запобігати кібербулінгу та формувати цифрову грамотність у здобувачів освіти. Це включає навчання безпечній поведінці в Інтернеті, критичному мисленню та відповідальному використанню інформаційних ресурсів.

Цифрові технології дозволяють реалізувати індивідуальний підхід до навчання. Завдяки адаптивним системам навчання можна враховувати темп засвоєння матеріалу, рівень підготовки та особливі освітні потреби кожного здобувача. Персоналізація навчання є особливо важливою для інклюзивного середовища, оскільки вона дозволяє створювати індивідуальні освітні траєкторії, адаптувати освітній контент, використовувати різні формати подачі інформації (текст, відео, аудіо), що сприяє підвищенню мотивації, залученості та ефективності навчання, а також забезпечує більш комфортні умови для всіх учасників освітнього процесу.

Попри значні переваги, диджиталізація освіти супроводжується низкою викликів. Одним із основних є цифрова нерівність, яка проявляється у різному рівні доступу до технічних засобів та Інтернету, що може призводити до поглиблення соціальної нерівності. Іншим викликом є недостатній рівень цифрової компетентності як у здобувачів освіти, так і у педагогів. Ефективне використання цифрових технологій потребує відповідної підготовки та постійного професійного розвитку. Також існують ризики, пов'язані з надмірною цифровізацією, зокрема

зниженням рівня соціальної взаємодії, перевантаженням інформацією та залежністю від технологій. Майбутнє диджиталізації освіти пов'язане з подальшим розвитком інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, віртуальна та доповнена реальність, аналітика великих даних. Такі інструменти можуть значно покращити якість освіти та розширити можливості інклюзивного навчання.

Інклюзивна освіта передбачає створення рівного доступу до якісних знань для всіх здобувачів, незалежно від їхніх фізичних можливостей, психологічного стану чи місця перебування. Цифровізація в цьому аспекті розглядається через призму Універсального дизайну в навчанні (Universal Design for Learning), який передбачає створення освітніх матеріалів, доступних для максимально широкого кола користувачів. Основні принципи інклюзивної диджиталізації включають гнучкість (можливість вибору темпу, формату та часу навчання), доступність (accessibility), зокрема адаптація контенту для осіб з порушеннями зору, слуху чи моторики, персоналізацію (використання адаптивних алгоритмів для підбору матеріалів відповідно до когнітивних особливостей дитини). Крім того, необхідно забезпечити системну підтримку диджиталізації на державному рівні, включаючи фінансування, нормативно-правове забезпечення та розвиток цифрової інфраструктури.

Таким чином, диджиталізація освіти є невід'ємною складовою формування безпечного інклюзивного середовища, що відкриває нові можливості для забезпечення доступності, персоналізації та безпеки освітнього процесу та яка створює адаптивний простір, де кожна дитина відчувається захищеною, почутою та залученою до соціуму. Разом з тим, ефективна реалізація цифрової трансформації потребує подолання існуючих викликів, зокрема цифрової нерівності та недостатнього рівня цифрової грамотності. Отже, інтеграція цифрових технологій в освіту має здійснюватися комплексно, з урахуванням потреб усіх учасників освітнього процесу, що дозволить створити справді інклюзивне та безпечне освітнє середовище в умовах сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [Електронний ресурс]. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/554-vooz-katalog-24-stor-0611.pdf>
2. Халілі Ф.А. Диджиталізація освітнього простору: сутність, виклики та перспективи. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 4(32). С. 1195-1206. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-1195-1206](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-1195-1206)
3. Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. Київ: К.І.С., 2003. 296 с.
4. Tunning Education Structures in Europe. 2nd Edition. [Elektronik resourse]. 2008. 126 p. URL: <http://tuning.unideusto.org>.
5. Захарченко О.М. Використання онлайн-сервісів під час дистанційного навчання. Діджиталізація науки як виклик сьогодення: матеріали II Міжнар. студ. наук. конф. (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.). Одеса: ГО

- «Молодіжна наукова ліга»; Вінниця: ГО «Європейська наукова платформа», 2021. Т. 3. С. 17-20.
6. What you need to know about digital learning and transformation of education. [Elektronik resourse]. Last update: 17 September 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/digital-education/need-know>
 7. Pyurko, V.E., Khrystova, T.E., Pyurko, O.E., Kazakova, S.M. Information concept of the human health phenomenon as a guarantee of bioecosystem stability. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. 2022. 1049(1), 012070. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1049/1/012070>
 8. Пюрко В.Є., Христова Т.Є., Пюрко О.Є., Христовой Д.Ю. Соціально-педагогічні виміри інклюзивної освіти в країнах Європейського Союзу та Україні. Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи: збірник тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 29 жовтня 2025 р.). Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2025. С. 302-304.